

Asia: VN/13128/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Näkemyksenne kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitetyistä muutoksista?

KEHA-keskus kannattaa kuntouttavasta työtoiminnasta annettuun lakiin esitettyjä muutoksia, joilla kevennetään aktivointisuunnitteluun liittyviä viranomaistehtäviä, puretaan aktivointisuunnitelman ja monialaisen työllistymissuunnitelman välisiä päällekkäisyyksiä sekä selkiytetään, milloin asiakas on aktivointiehdon piirissä ja milloin asiakkaalle tehdään monialainen työllistymissuunnitelma. On tärkeää, että kuntouttava työtoiminta kohdentuu entistä tarkoituksenmukaisemmin asiakkaisiin, jotka palvelusta eniten hyötyvät.

Vaikka esityksen pääpaino on hallinnollisten prosessien yksinkertaistamisessa ja keventämisessä, sillä voi olla myös vaikutuksia kuntouttavasta työtoiminnasta maksettaviin korvauksiin.

Voimassa olevan kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001)

3 §:n 2 momentin mukaan tätä lakia sovelletaan lisäksi aktivointisuunnitelman laatimiseen ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen työttömälle 25 vuotta täyttäneelle työmarkkinatukeen oikeutetulle tai toimeentulotukea saavalle, jolle on aiemmin laadittu työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 38 §:ssä tarkoitettu työllistymissuunnitelma ja: (23.3.2023/399)

- 1) joka on työttömyyden perusteella saanut työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä;
- 2) joka on työttömyysturvalain 6 luvun 7 tai 9 §:n mukaisen työttömyyspäivärahauden jälkeen saanut työttömyyden perusteella työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä; taikka

3) jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa ehdotetaan, että ko. pykälän

2 momentin johdantokappaleesta poistettaisiin maininta työmarkkinatukeen oikeutetusta sekä momentin 1 ja 2 kohta kumottaisiin.

Esityksessä 3 §:n 2 momentin sanamuodoksi esitetään seuraavaa:

”Tätä lakia sovelletaan lisäksi aktivointisuunnitelman laatimiseen ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen työttömälle 25 vuotta täyttäneelle toimeentulotukea saavalle, jolle on aiemmin laadittu työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 38 §:ssä tarkoitettu työllistymissuunnitelma ja: — — — — —”

Voimassa oleva 3 §:n 2 momentin sanamuoto ja esityksen säännöskohtaiset perustelut huomioiden esitettävän säännöksen sanamuoto on virheellinen, koska siitä puuttuu voimassa olevan säännöksen 3 kohta. Esityksen perusteluissa on ehdotettu kumottavaksi

3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdat, mutta 3 kohdan osalta ei perusteluissa mainita mitään.

Vrt. Saman pykälän 1 momentissa sitä koskeva 3 kohta on kuitenkin kirjattu esitettävän säännöksen sanamuotoon.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista työttömiin?

Esityksen mukaan aktivointisuunnitelmia laadittaisiin jatkossa vain toimeentulotukea saaville työttömille. Tämä voi tarkoittaa sitä, että kuntouttavaan työtoimintaan ohjautuu jatkossa vähemmän henkilöitä, mikä puolestaan voi vähentää maksettavien korvausten kokonaismäärää kunnille ja hyvinvointialueille. Tämä puolestaan voi vaikuttaa kuntien ja hyvinvointialueiden kannustimiin järjestää kuntouttavaa työtoimintaa. Esityksessä ei ole yksityiskohtaisesti avattu, muutetaanko korvausten määriä tai ehtoja. Toisaalta asiakaskunnan rajaaminen voi myös tehostaa korvausten kohdentumista ja toiminnan vaikuttavuutta.

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan?

Hallituksen esityksen mukaan työttömyysetuuteen oikeutettujen osalta aktivointisuunnitelman korvaksi monialainen työllistymissuunnitelma, joka toimii kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisen perusteena. Esityksessä arvioidaan, että monialaisten työllistymissuunnitelmien määrä kasvaisi 40 prosenttia, mikä tarkoittaisi vuoden 2024 suunnitelmien määrän perusteella 31 290 suunnitelmaa lisää.

Monialaisen palvelun henkilöasiakasrekisterinä toimii toistaiseksi KEHA-keskuksen ylläpitämä TYPPI-järjestelmä. TYPPI-järjestelmä on vanhentunut tietojärjestelmä, jonka kehittäminen ja ylläpitäminen ei ole KEHA-keskuksen mielestä tarkoituksenmukaista, koska järjestelmässä käytetty teknologia on vanhentunutta. Vanhentuneen tietojärjestelmän puutteet näkyvät erityisesti tiedolla johtamisen toiminnoissa, mutta myös heikentyneenä käyttökokemuksena.

KEHA-keskus katsoo, että TYPPI-järjestelmä tulisi korvata osaksi Asiantuntijan Työmarkkinatoria, joka toimii työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) 13 luvun mukaisena tietojärjestelmänä. KEHA-keskuksen ylläpitämä Asiantuntijan Työmarkkinatori on teknologialtaan nykyaikainen ja TYPPI-järjestelmän korvaaminen osaksi kyseistä työvoimaviranomaisten käyttövelvoitteen piirissä olevaa järjestelmää on KEHA-keskuksesta tarkoituksenmukaista. KEHA-keskus katsookin, että lakiesityksessä ei ole huomioitu muutoksia tietojärjestelmiin sekä niiden rahoitusta, koska korvaavan järjestelmän kehittämiseksi ei ole myönnetty erillistä rahoitusta.

Lakiehdotuksen mukaan aktivointisuunnitelman laadintaan liittyy hyvinvointialueen tekemä varmistus ennen toimenpiteiden aloittamista siitä, että työvoimaviranomainen on tehnyt henkilön kanssa työllistymissuunnitelman tai varannut tilaisuuden työnhakukeskusteluun. Mikäli työnhaku ei ole ollut voimassa, hyvinvointialueen tulee ryhtyä toimenpiteisiin aktivointisuunnitelman laatimiseksi. KEHA-keskus arvioi, että tämä vaikuttaa viranomaisten toimintaan, sillä hyvinvointialueilla ei ole teknistä yhteyttä tarkistuksen tekemiseen. Varmistus tehdään puhelimitse tai suojatulla sähköpostilla. Ainoa yhteinen asiakasta yksilöivä tieto on henkilötunnus. Työmarkkinatuen maksupäivien kertymään ja tiedonvaihtoon on ollut tekninen yhteys KEHA-keskuksen ylläpitämän Asiantuntijan Työmarkkinatori -järjestelmän ja Kelan asiakastietojärjestelmän kanssa.

Kuntouttavan työtoiminnan volyymin pienenemisellä voi olla vaikutusta myös kolmannen sektorin ja muiden palveluntuottajien rahoituksen heikentymiseen, mikä osaltaan voi vaikuttaa palveluiden saatavuuteen ja laatuun.

Hallituksen esitys toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta tulee lisäämään toimeentulotukea työttömyyden perusteella pääasiallisena tulona saavien ilmoittautumista työttömäksi työnhakijaksi. Velvollisuus ilmoittautua työnhakijaksi tulisi jatkossa kohdistumaan aiempaan enemmän myös henkilöihin, joiden elämänhallinnassa on huomattavia puutteita. On todennäköistä, että heidän kohdallaan esim. sovittuihin palveluihin osallistuminen ei kuitenkaan aina toteudu, vaan asiakas laiminlyö sovittuja toimia ja tämä johtaisi lisääntyviin laiminlyönteihin ja niiden selvittämiseen. Laiminlyöntien toteaminen on työvoimaviranomaisen tehtävää, mutta KEHA-keskuksen työttömyysturvavastuualue arvioi, onko laiminlyöntiin ollut pätevä syy. Tämä tulee lisäämään KEHA-keskuksen työmäärää työttömyysetuuteen liittyvissä tehtävissä.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista?

Kansaneläkelaitoksen tietojenantovelvollisuus työmarkkinatuen ja työttömyyspäivärahan maksupäivien osalta ehdotetaan kumottavaksi aktivointiehdon poistuttua työttömyysetuuteen oikeutetuilta. Asiantuntijan Työmarkkinatori -järjestelmään on tehty työtehtäviä maksupäivien tarkistusten osalta, joita asiantuntijoiden tulee käsitellä. Esimerkiksi: ”Arvioi aktivointisuunnitelman tarpeellisuus. Työttömyysetuutta maksettu 180 päivää xx.xx.2025.” Työtehtävien purkaminen vaatii muutoksia Asiantuntijan Työmarkkinatori -järjestelmään.

Lakiesityksen mukaan muutos vähentäisi hyvinvointialueiden ja työvoimaviranomaisten kustannuksia, kun velvollisuus laatia aktivointisuunnitelma työttömyysetuutta saaville poistuisi. Säästöjä syntyy, kun aktivointisuunnitelmia ei tehdä asiakkaille, jotka eivät tarvitse sosiaalipalveluja. Todennäköisesti kuitenkin TYM-lain mukaisen yhteistoiminnan ja monialaisten palvelutarpeenarvointien tarve asiakkaiden työllistymisen edistämisessä lisääntyy, mikä vaatii resursseja sekä hyvinvointialueilta, työvoimaviranomaisilta että Kelalta. Lakiesitys ei välttämättä tuota tavoiteltavia säästöjä resurssitarpeen siirtyessä eri palveluun.

Hallituksen esitys voi johtaa siihen, että kuntouttavasta työtoiminnasta maksettavat korvaukset kohdentuvat tarkemmin, mutta korvausten kokonaismäärä voi pienentyä. Tällä voi olla myös vaikutusta kuntien ja hyvinvointialueiden halukkuuteen järjestää toimintaa, ellei korvausrakennetta samalla tarkisteta.

Yleistä lausuttavaa esitysluonnoksesta.

KEHA-keskus kannattaa esityksen tavoitteita ja samalla korostaa sitä, että kuntouttavan työtoiminnan tulisi säilyä edelleen houkuttelevana ja erityisesti vaikuttavana palveluna asiakkaiden työllistymisen polulla.

Olisi tärkeää, että kuntouttavaan työtoimintaan ohjautumisessa säilyy edelleen asiakkaan palvelutarve ja harkinta (asiakkaan mahdollisuus hakeutua itse / pyytää palveluun oman tilanteen nojalla).

Palveluntuottajilla tulee olla edellytykset tuottaa laadukasta ja eteenpäin vievää toimintaa, ts. tarjota työtehtäviä, jotka tukevat työllistymistä sekä aikaa ja mahdollisuus tukea ja ohjata asiakasta (riittävä ammattihenkilöstö ja osaaminen).

Ukkonen Kirsti
KEHA-keskus